

Inzoemen - februari

Mari van Iersel

Een strenge of een zachte winter, bijenvolken zijn uitstekend in staat dit seizoen door te komen. Daarover hoeven we ons geen zorgen te maken. Als we dat toch doen, komt dat meestal omdat de imker in het najaar iets is ontgaan.

Vroeger ging het er vooral om of er genoeg suiker was gevoerd, tegenwoordig om de vraag of het gelukt is de varroamijt eronder te houden. Als de imker gezorgd heeft dat de varroamijt tijdig (voor half augustus) is gedecimeerd, weten de bijen met ziekteverwekkers gewoonlijk wel raad. Wat kunnen we dan doen in februari?

Volk sterk genoeg?

Bij het oxaalzuur druppelen in december heeft de imker een indruk gekregen van de volkssterkte. Wie voor het eerst druppelt, schrikt even, gewend als men is aan een kast vol bijen. Zelfs bij grote volken lijkt de tros klein en naarmate het voorjaar nadert, vraag je je af of er nog genoeg bijen over zijn. In koude winters kan het bijenvolk wel tot een derde van zijn bijen kwijt raken. Dat is geen probleem want het volk heeft daar 'rekening mee gehouden' bij de aanmaak van winterbijen. Ter eigen geruststelling kan het geen kwaad om even te kijken. Als men onder het dak een glasplaat of doorzichtig plastic folie heeft liggen, is dat al heel gemakkelijk en anders de dekplank even optillen. Bij voldoende sterke volken ziet men nog minstens vier goed bezette straten. Soms zie je aanvankelijk weinig, maar al snel komen de bijen even kijken waarom hun dak plotseling is verdwenen en dan blijken ze gemakkelijk vier straten te vullen. Het volk zit gewoon wat dieper in de kast. Vier straten of meer? Alles in orde. Maar drie of minder? Dat is niet geruststellend. In februari kunnen we gewoonlijk niet veel meer doen dan ons

voornemen dergelijke volken goed in de gaten te gaan houden. Misschien moet de imker overwegen om volkjes die echt heel klein zijn geworden te zijner tijd maar gewoon in een kast bij elkaar te vegen. Beter lijkt het me om je verlies te nemen en de natuur te volgen: wat niet vitaal is, gaat gewoon dood. De remedie van pappen en nathouden kent de natuur niet.

Suikervoorraad

Een probleem waar we in februari wel iets aan kunnen en ook moeten doen is een gebrek aan voer. Bij een goede najaarsverzorging is er nu geen tekort, maar dingen gaan soms anders dan we van plan zijn. Als we in februari langs onze kasten lopen en ze aan de achterkant even optillen om een idee te krijgen van de voorraad, zijn er soms bij die verdacht licht aanvoelen. Voor een grondige controle is het vaak nog te koud, maar even kijken of we nog verzegeld voer zien, kan wel. Als er nog verzegeld voer te zien is, kan het bijenvolk nog vooruit. Veel suiker is er in februari nog nodig, ongeveer twee kilo. In maart wordt dat al gauw het dubbele. Het maakt voor het suikerverbruik veel uit of er al stuifmeeldracht is. Stuifmeeldracht stimuleert broeden en voor broeden is een hogere temperatuur nodig en dus meer suiker. Als het weer het toelaat (buitentemperatuur boven 12°C), kan de imker in geval van twijfel écht gaan kijken. Een vierkante decimeter verzegeld voer weegt ongeveer 400 gram. Door te meten krijgt de imker een goed idee van de hoeveelheid suiker die er nog is. Zit er nog maar een kilo of twee, drie suiker in, dan moet hij iets doen. Het eenvoudigst is het om vanuit zware volken een raam suiker over te hangen. Een dikke suikeroplossing voeren kan ook. Als het vliegweer is en water halen dus mogelijk, kan men ook suikerdeeg op het volk leggen. Laat deze maatregelen vooral een les zijn voor de imker: beter op de voedselvoorraad letten bij het inwinteren.

Verzegelde cellen laten zien dat er geen acuut tekort aan suiker is

Sterk genoeg om probleemloos aan het nieuwe seizoen te beginnen

Honingsuikerdeeg

Honingsuikerdeeg kan men eenvoudig zelf maken. Meng 1 kg poedersuiker met $\pm$ 325 gram honing. Mengen gaat makkelijker met warme honing. Het grote voordeel van honingsuikerdeeg is dat het vrijwel nooit hard wordt omdat het vocht uit de lucht aantrekt en daarom altijd door de bijen kan worden opgenomen. Dit in tegenstelling tot suikerdegen uit de handel, die alleen bestaan uit water en suiker. In de zomermaanden is honingsuikerdeeg ook een ideaal voer voor kleine volkjes. In een goed gesloten bus kan men het zonder verlies van kwaliteit 'eeuwig' bewaren.

Activiteit bij het vlieggat volgen

Wie op dagen met vliegweer het vlieggat observeert, ziet altijd verschillen in vliegactiviteit. Betekenis krijgen de verschillen als de imker telt hoeveel bijen er per minuut in- of uitgaan. Bij een kritische temperatuur wil weinig activiteit niet altijd zeggen dat het volk zwak is. Het ene volk is actief bij 11°C en het andere volk pas bij 13°C. Op verschillende tijden kijken kan verrassingen opleveren. Volk A is om 11 uur actief en volk B vertoont geen enkele activiteit, maar om 13.00 uur is het bij dezelfde temperatuur precies andersom. Waarnemingen op meerdere dagen en verschillende tijden geven een duidelijk beeld van verschillen in volkssterkte. Erg veel drukte is verdacht. Als bijen haastig in en uitgaan, is er vrijwel zeker sprake van roverij. Roverij is in het najaar bijzonder

lastig te stoppen, maar in de lente is het voldoende om het vlieggat dicht te maken. Geef de achtergebleven rovers een half-uurtje later de kans om de kast te verlaten door de dekplank af te nemen. Het grootste nadeel van dit soort roverij is dat behalve suiker ook eventuele ziekteverwekkers meegenomen worden.

Vernieuwen van raten

Als de volken zijn ingewinterd op twee kamers, is het nu een goede tijd om de onderste kamer weg te nemen. De volken zijn nu zo klein dat ze aan één broedkamer genoeg hebben. Vaak kan de onderbak weggenomen worden zonder het volk te hinderen, soms moet men wat bijen van de ramen uit de onderste bak in het volk afschudden. Hoe langer men wacht met deze handeling, hoe groter de kans dat er broed in de onderbak zit, wat de gehele operatie ernstig bemoeilijkt. Over een aantal weken kan er een bak met kunstraat bovenop.

Samenvattend

Met een goede najaarsverzorging hoeft de imker zich tot eind maart geen zorgen te maken. Kasten optillen, onder de dekplank kijken en observaties aan het vlieggat zijn waarnemingen die we alleen maar doen omdat we graag weer met onze bijen aan het werk willen. Elke andere reden zou voor de imker een les moeten zijn dat hij iets niet goed heeft gedaan.

De lezer schrijft

Te vrijblijvende voorlichting

Als Bijen@wur de imkers verwijt hun beroep en vooral de varroabestrijding onzorgvuldig uit te oefenen, dan kan dat terecht zijn. Maar dan is het ook mogelijk dat de voorlichting onvoldoende duidelijk geweest is. Alleen duidelijkheid in die voorlichting kan een tegenwicht vormen tegen de bekende nonchalance van de doorsnee-imker. Elke vermeende vrijheid in de behandeling van bijen en hun producten verleidt bijenhouders tot een verruiming van marges. Twee voorbeelden:

- In Bijenhouden van december 2010 wordt onder de kop 'Varroabestrijding en amitraz' veel te soepel met dit zeer schadelijke product omgegaan. In de tekst wordt terecht gesproken over de onveilige eigenschappen van amitraz, zoals het ontstaan van resistente mijten, de mogelijke kankerverwekkende eigenschappen en de vorming van toxische stoffen in contact met honing. De samenvatting daarna is echter veel te lankmoedig. Een experimentenlustige imker wordt niet afgeschrikt door de zin "blijft de vraag of men dit als imker wel moet willen". Er wordt daarnaast nog niet eens gerept over de schadelijke afbraakstoffen die ontstaan bij het verroken (verhitten) van amitraz!

Amitraz is vetminnend; bij gebruik nemen de concentraties ervan in de was toe en het komt vervolgens in de honing. Het product is absoluut niet onschuldig; allerlei diersoorten zijn er extreem gevoelig voor (vergiftigingen). Hieruit blijkt wel dat het voor imker en milieu een ongewenst product is. Bovendien zijn er voldoende goede alternatieven om de varroamijt met succes te bestrijden. Er is dus geen enkele reden om naar een hard chemisch product als amitraz te grijpen. En daarbij: het werkt niet

in het broed en komt daardoor eigenlijk altijd te laat. Een zeer duidelijke afwijzing van de toepassing is daarom gewenst. Samenvattend moet dus de duidelijke aanbeveling luiden: amitraz (een insecticide!) hoort niet in een bijenvolk te worden gebruikt. Als imker blijf je met je handen van dit product af. Het gebruik van amitraz en de aanbeveling daartoe is absoluut ontoelaatbaar.

- In de mooie brochure 'Effectieve bestrijding van varroa' wordt op blz. 37-39 aangeraden hoofdvolkten nog vóór een late dracht met een organisch zuur of etherische olie te behandelen. De 'vergoelijking' is o.a. dat deze middelen ook van nature in bijenproducten aanwezig zijn zodat een (geringe?) toename in bv. honing geen probleem is. Als 'voorbehoedmiddel' wordt aangeraden vóór de behandeling eerst de honingkamer af te nemen. Is in de imkerpraktijk deze gang van zaken een garantie voor de kwaliteit van het product? Thymol wordt in de was opgenomen. Open voer en honing nemen organische zuren op. Deze producten komen na het plaatsen alsnog in de honingkamer terecht. Als deze methode ook nog toepassing vindt bij producten als Amitraz, is dat funest voor de honingkwaliteit. Basis moet zijn dat aan natuurlijke honing geen stoffen worden toegevoegd of onttrokken. Consequent zou daarom de richtlijn moeten luiden: als in een volk varroaciden worden gebruikt van welke aard ook, dan kan pas in het jaar daarop van dat volk honing worden geoogst. Deze duidelijke richtlijn kan onzuiverheden en sjoemelarij voorkomen en komt daarmee ten goede aan het behoud van een hoge honingkwaliteit.

Jan Charpentier, Berlicum